Περί του ανθρώπου, ο οποίος πλάσθηκε δυνάμει ηθικά ελεύθερο ον και ότι οφείλει να αποβεί και ενεργώς ηθικά ελεύθερος (Αγ. Νεκτάριος Πενταπόλεως)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 16 Δεκεμβρίου, 2014

Ο άνθρωπος, εφόσον έχει πλασθεί να εικονίζει σαν σε μικρογραφία στη γη τη θεία εικόνα του Δημιουργού, κατά συνέπεια
οφείλει να φέρει και ο ίδιος, σε κάποια σχετική αντιστοιχία, τις ιδιότητες του
Θεού. Σαν εικόνα του Θεού, ο άνθρωπος, πρέπει να είναι ύπαρξη με νου αυτεξούσιο,
αυτοσυνείδητο και ηθικά ελεύθερο. Διότι **ον χωρίς νου, εξαρτημένο, δίχως συνείδηση και ηθικά
ανελεύθερο, είναι ανάξιο της υψηλής κλήσης στην οποία φαίνεται ότι έχει κληθεί και στον σπουδαίο προορισμό για τον οποίο προορίσθηκε και την υψηλή θέση στην οποία ανυψώθηκε ο άνθρωπος, από την
εξαίσια βούληση του θείου Δημιουργού**. Ο άνθρωπος πλάσθηκε άξιος της κλήσης και
της υψηλής θέσης που του δόθηκε, αφού αποδεικνύεται ύπαρξη νοερή και αυτεξούσια, η οποία έχει συνείδηση του εαυτού της.

Οι ξεχωριστές αυτές ηθικές
δυνάμεις φανερώνουν τον άνθρωπο ως δυνάμει ηθικά ελεύθερο αλλά και ικανό να γίνει ηθικά ελεύθερος, με τη θέλησή του και την ορθή χρήση του αυτεξουσίου του. Η ηθική ελευθερία είναι αποτέλεσμα της κλήσης και της αποστολής του ανθρώπου και των ηθικών δυνάμεων που φέρει μέσα του. Διότι θα ήταν μάταιη τούτη η αφθονία των ηθικών δυνάμεων δίχως την ηθική ελευθερία! Η ηθική ελευθερία είναι καρπός του δέντρου, για τον οποίο και φυτεύτηκε το δέντρο. Χωρίς αυτή, ο άνθρωπος θα συμβάδιζε με τη μοίρα των αλόγων ζώων. Τότε το λογικό του θα τον έκανε πιο θηριώδη, πιο ζωώδη και περισσότερο εμπαθή. Δεν θα μπορούσε να είναι σε ανώτερη θέση απ' αυτή των ζώων. **Μόνη η ηθική ελευθερία εξευγενίζει τον άνθρωπο και τον
ανυψώνει** σε θέση, στην οποία κανένα από τα ζώα δεν μπορεί να ατενίσει. Αν ο άνθρωπος δεν πλάσθηκε έτσι ώστε να μπορεί να είναι ηθικά ελεύθερος, τότε δεν πλάσθηκε ούτε ηθικός άνθρωπος, γιατί την έννοια της ηθικής ελευθερίας, ακολουθεί η έννοια του ηθικού ανθρώπου. Όπως και την έννοια του ηθικού ανθρώπου

ακολουθεί η έννοια της ηθικής ελευθερίας. Αυτός που αρνείται στον άνθρωπο την ηθική ελευθερία, είναι σαν να του αρνείται την ηθικότητα, καθότι χωρίς την ηθική ελευθερία, ηθικός νόμος δεν μπορεί να σταθεί, για τον λόγο ότι μόνο η ηθική ελευθερία
μπορεί να τηρήσει τον ηθικό νόμο. Όπου αυτή λείπει, λείπει και ο ηθικός νόμος, εκεί τότε
βασιλεύουν οι φυσικοί νόμοι, εκεί δεν υφίσταται κανένα από τα πνευματικά αγαθά, εκεί βασιλεύουν οι νόμοι της ύλης και η δύναμή τους διέπει τα πάντα. **Χωρίς ηθική ελευθερία ο άνθρωπος θα**
κατέληγε δούλος από ηθική άποψη. Και την ηθική του υποδούλωση θα ακολουθούσε η
πνευματική του δουλεία. Αυτή η δουλεία θα υπέτασσε τις ενέργειές του, αλλά και
τις σκέψεις του θα τις περιόριζε σε πολύ στενά πλαίσια . Οι ιδέες του καλού, του
αγαθού, του αληθινού, του δίκαιου, θα του ήταν άγνωστες. Θα αγνοούσε τι είναι το αισχρό, τι το κακό, τι το ψευδές, τι το άδικο κ.λπ., γιατί αυτές τις έννοιες
μόνο ο ηθικός νόμος και η ηθική ελευθερία διδάσκουν. Η λέξη «ηθική» θα διαγραφόταν από το λεξιλόγιό του, γιατί **κάθε πράξη που είναι αποτέλεσμα έμφυτης**
ορμής, ενέργεια δηλαδή που τελείται από ανάγκη, κατά κανένα λόγο δεν προδίδει
ηθικό χαρακτήρα. Οι λεγόμενες ηθικές πράξεις όταν στερούνται τον ηθικό χαρακτήρα τους, την ηθική προδιάθεση, δεν προξενούν καμία εντύπωση, καμία αίσθηση στον νου και την καρδιά. Σαν αποτέλεσμα,**η αναισθησία θα καθιστούσε τη μεν**
καρδιά ασυνείδητη, τον δε νου νωθρό και αδρανή. **Η ασυνειδησία και η νωθρότητα, σαν**
γκρίζα σύννεφα θα σκέπαζαν και θα κάλυπταν τη θαυμαστή εικόνα του θείου
Δημιουργού, η οποία καλλιτεχνήθηκε τόσο λαμπρά και θαυμάσια από τη δημιουργική
Του χάρη και στην οποία διαλάμπει η αγαθότητα, η σοφία και η παντοδυναμία, **θα**
του εμπόδιζαν να δει καθαρά και να γνωρίσει εν εικόνι του Πλάστη του και
δημιουργό του σύμπαντος. Θα αγνοούσε τον Θεό και Τα θεία Του ιδιώματα και ποτέ δεν
θα μπορούσε να συλλάβει την έννοια του θείου. Η δημιουργία, χωρίς νου και συναίσθηση,
ποτέ δεν θα αντιλαμβανόταν το θείο, ούτε συνειδητά
θα υμνούσε, θα λάτρευε και θα δόξαζε τον Θεό, ευχαριστώντας Τον για την αφθονία των θείων Του δωρεών.

Ο άνθρωπος χωρίς την ηθική ελευθερία θα ήταν δούλος των παθών του . Η ηθική
ελευθερία τον αναδεικνύει ύπαρξη ηθική, ηθικά ελεύθερη, εικόνα Θεού. **Η νοερή του φύση δίχως την ηθική ελευθερία, θα ήταν άπτερο πτηνό και έκτρωμα της φύσης**. Η νοερή φύση χωρίς ηθική ελευθερία θα μαρτυρούσε κάποια ατέλεια της δημιουργίας, μια ιδιότητα άσκοπη, ένα έργο τελείως ανάρμοστο με τη θεία σοφία και αγαθότητα.

Η νοερή φύση του ανθρώπου θέλει το αυτεξούσιο σαν αναγκαίο επακόλουθό της και του
επιβάλλει την υποχρέωση να αναδειχθεί **με τη θέλησή του** ύπαρξη ηθικά ελεύθερη. Επειδή λοιπόν ο άνθρωπος είναι ύπαρξη νοερή, είναι και αυτεξούσιος, για να γίνει με τη θέλησή του και ηθικά ελεύθερος.

Όποιος
είναι εξαρτημένος και ανελεύθερος, όποιος υπόκειται στις ορμές των ενστίκτων
του και τις ωθήσεις τους, αδυνατεί να κινηθεί προς το αγαθό, αφού είναι υπόδουλος
στην έμφυτη ορμή. **Όταν**
λοιπόν οι ορμές του επιβάλλουν να επιλέξει το πάθος και όχι την αρετή, δεν
αχρηστεύεται η δύναμη του νοητικού, που σκοπό έχει να διακρίνει την ποιότητα των
πράξεων του; Προς τί τότε το νοητικό; Δουλική υποταγή στις έμφυτες ορμές από τη μια, και λογικός νους από την άλλη, είναι δυο έννοιες που **αλληλοαποκλείονται**, γιατί
και οι δυο εκφράζουν δύναμη που φαίνεται να είναι δυνατότερη η μια της άλλης. Αν λοιπόν ο άνθρωπος υπακούει στις ορμές του,
τότε προς τί το λογικό; Αν όμως, είναι λογικό ον, πώς υπακούει στις ορμές; Το γεγονός ότι ο άνθρωπος είναι λογικό ον, δεν αμφισβητείται από κανέναν΄ αφού δε η έννοια του λογικού συνεπάγεται και την έννοια του αυτεξούσιου, άρα**ο άνθρωπος δεν**
πρέπει να υπακούει στις έμφυτες ορμές του, γιατί το πνεύμα είναι φύσει ελεύθερο
και ανεξάρτητο και δεν υποτάσσεται σε τίποτα.

Ο άνθρωπος που αφήνεται στις έμφυτες ορμές του, δεν μπορεί να έχει λογική ψυχή,

γιατί η λογική ψυχή, θέλει να ενεργεί ελεύθερα. Η νοερή φύση κινείται από μόνη
της και γι' αυτό είναι ελεύθερη. Επειδή δε είναι αυτοκίνητη, έχει και ελεύθερη θέληση΄ οτιδήποτε πράττει, το πράττει κατά προαίρεση και όχι από ανάγκη. Άρα, η λογική ψυχή επειδή είναι νοερή, αυτοκίνητη και ελεύθερη, είναι και ηθικά ελεύθερη και έχει συνείδηση του εαυτού της, συνείδηση της ποιότητας των πράξεών της. **Η δίχως ελευθερία ύπαρξη, επειδή εξουσιάζεται από άλλον, κατευθύνεται από**
άλλον κι έτσι στερείται την ηθική ελευθερία και τη δική της θέληση. Τα ανελεύθερα όντα είναι ασυνείδητα, δεν έχουν συνείδηση του εαυτού τους και της ποιότητας των πράξεών τους. Ωστόσο, ο άνθρωπος μαρτυρείται απ' όλους ως ον λογικό, ον αυτεξούσιο, γιατί εκδήλωσε με λαμπρότητα τις αρετές αυτές. Συμπερασματικά,
ο άνθρωπος είναι ον νοερό και αυτεξούσιο, έχει λογική ψυχή, ελεύθερη θέληση, συνείδηση του εαυτού του, της ποιότητας των πράξεών του και επομένως είναι ηθικά ελεύθερο ον.

(ΑΓΙΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΠΕΝΤΑΠΟΛΕΩΣ, "ΤΟ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ. ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ", ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΘΩΣ)